

Αντιδράσεις υποψήφιων εκπαιδευτικών σε ακαδημαϊκά ψηφιακά περιβάλλοντα μάθησης: Αξιοποίηση, εξοικείωση, προοπτικές βελτίωσης

Κ. Μπίκος¹, Μ. Τζιφόπουλος²

¹ Αναπληρωτής Καθηγητής, Τμήμα Φιλοσοφίας και Παιδαγωγική, ΑΠΘ
bikos@edlit.auth.gr

² Υποψήφιος Διδάκτορας, ΑΠΘ
metzif@yahoo.gr

Περίληψη

Η εισαγωγή των Τεχνολογιών της Πληροφορίας και των Τεχνολογιών (ΤΠΕ) σε όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης οδήγησε αναπόφευκτα στην αλλαγή «πλευσης» των ιθυνόντων της εκπαιδευτικής πολιτικής, για προσαρμογή στα διεθνή και ευρωπαϊκά εκπαιδευτικά πρότυπα. Τα προγράμματα και οι εφαρμογές του ηλεκτρονικού υπολογιστή (η/υ) εισάγονται μέσω των μαθημάτων της Πληροφορικής στα Προγράμματα Σπουδών Τριτοβάθμιων Ανωτάτων και Ανωτέρων Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων και ειδικότερα σε παραγωγικές σχολές για την εκπαίδευση. Η παρούσα μελέτη περίπτωσης πραγματοποιήθηκε στο Τμήμα Φιλοσοφίας και Παιδαγωγικής του Α.Π.Θ., με στόχο τη διερεύνηση της αξιοποίησης των ψηφιακών εφαρμογών στο μάθημα «Πληροφορική II», από μελλοντικούς εκπαιδευτικούς και συγκεκριμένα υποψήφιους φιλολόγους. Με βάση ένα φύλλο παρατήρησης καταγράφηκε η συμπεριφορά δέκα φοιτητών/φοιτητριών του δευτέρου ακαδημαϊκού έτους σπουδών. Η επεξεργασία των δεδομένων της παρατήρησης παρέχει ενδιαφέροντα πορίσματα τόσο σχετικά με τις συνθήκες εφαρμογές όσο και σχετικά με το βαθμό εξοικείωσης των μελλοντικών εκπαιδευτικών με τις ΤΠΕ.

Λέξεις κλειδιά: μάθημα Πληροφορικής, προγράμματα η/υ, εξοικείωση με τις ΤΠΕ

Abstract

The introduction of Information and Communications Technologies (ICT) at all levels of education led inevitably to changes in educational policy, to adapt to international and European educational standards. The programs and applications of the computer are introduced through the course of Informatics to Tertiary Education systems and in particular to Universities that prepare teachers. This publication aims at presenting a case study of University Department of Philosophy and Education, on the use of digital applications in the course of Informatics, from the hand of future teachers and scholars in particular. The survey was conducted with the contribution of an observation sheet in pre-service teachers of the second academic year of study and gives important data about their use and their familiarity with ICT.

Keywords: *Informatics, computer applications, familiarity with ICT*

1. Νέες εξελίξεις και απαιτήσεις στη σύγχρονη ψηφιακή εποχή

Η ελληνόγλωσση αλλά και διεθνής βιβλιογραφία βρίθκει από αναφορές σχετικά με τις απαρχές της Πληροφορικής, ως επιστήμης, η οποία εισήχθη και εν τέλει καθιερώθηκε στην κοινωνική πραγματικότητα και εν προκειμένω στην εκπαιδευτική πολιτική όλων των αναπτυσσόμενων και αναπτυγμένων εκπαιδευτικών συστημάτων (Τσολακίδης, 1998, Σιμάτος, 2000, Singh et al., 2011). Η επιστήμη της Πληροφορικής, η οποία αποδίδεται με διάφορους όρους ανά την υφήλιο, έχει επιρροή από τρεις θεωρίες: α) του αυτοματισμού, β) της επιτέλεσης εργασιών με αριθμομηχανές και υπολογιστικές μηχανές και γ) της πληροφορίας. Προσδιορίζεται, συγκεκριμένα, ως το πεδίο αναφοράς σε ένα αρκετά ευρύ σύστημα νέας τεχνολογίας, με επίκεντρο τον ηλεκτρονικό υπολογιστή (η/υ) (Κουζέλης, Πουρνάρη & Τσελφές, 2005).

Από την αρχικά μονομερή χρήση και αξιοποίηση της Πληροφορικής για αμιγώς στρατιωτικές και επιστημονικές εφαρμογές παρατηρείται η ραγδαία και καθημερινή χρήση των πλεονεκτημάτων της με τη μετάβαση σε μια πληθώρα εφαρμογών κοινωνικής, οικονομικής, πολιτικής αλλά και εκπαιδευτικής φύσεως (Kozma, 2011). Όλοι οι τομείς του επιστητού, όπως ο επαγγελματικός τομέας, το εμπόριο, οι διεθνείς επιχειρήσεις, επιστημονικοί κλάδοι, όπως η ιατρική, καθώς επίσης και τομείς όπως ο αθλητισμός αλλά και η εκπαίδευση φαίνεται να αξιοποιούν είτε περιστασιακά είτε εντατικά και καθολικά τις εφαρμογές της Πληροφορικής και των νέων ηλεκτρονικών/ψηφιακών μέσων.

Αποτελεί, λοιπόν, πραγματικότητα, ότι πλέον η Πληροφορική έχει εισαχθεί σε όλους τους κοινωνικούς τομείς, από τις καθημερινές ασχολίες μέχρι το εργασιακό περιβάλλον δραστηριοποίησης του σύγχρονου ανθρώπου. Γεγονός, το οποίο επιτείνει την αναγκαιότητα αλλαγής του τρόπου διαβίωσης αλλά και απασχόλησης του σύγχρονου ανθρώπου (Selwyn, 2008). Άλλωστε το συγκεκριμένο τεχνολογικό/επιστημονικό επίτευγμα έχει ευρύτερη αν όχι καθολική απήχηση και κοινωνικό αντίκρισμα σε σύγκριση με παλαιότερες μορφές τεχνολογίας, οι οποίες συνήθως εφαρμόζονταν σε εξειδικευμένους μόνο τομείς της εργασίας, της βιομηχανίας και της οικονομίας, επιφέροντας ανάλογα και περιορισμένης έκτασης κοινωνικές αλλαγές.

2. Η Πληροφορική στην κοινωνία και την εκπαίδευση

Το φαινόμενο της εισαγωγής και διάδοσης των νέων πληροφοριακών ψηφιακών μέσων οδηγεί αναπόφευκτα σε κοινωνικές συνέπειες και ανακατατάξεις (Ghosh & Ghosh, 2009). Μία από τις εμφανέστερες συνέπειες είναι το γεγονός ότι δημιουργεί τις προϋποθέσεις για αλλαγή των επαγγελματικών θεμελίων και πιέζει για νέες ειδικότητες εργαζομένων, αλλά και ταυτόχρονα για νέους τρόπους κατάρτισης και εξειδίκευσής τους, με τη συμβολή των Τεχνολογιών της Πληροφορίας και των Επικοινωνιών (ΤΠΕ).

Τόσο τα κοινωνικά συστήματα όσο και οι διεθνείς αγορές φαίνεται να κινούνται στη λογική της αξιοποίησης του ανθρώπινου κεφαλαίου, με παροχή εξειδικευμένης εκπαίδευσης, προσαρμοσμένης στις ανάγκες της Κοινωνίας της Γνώσης και της Πληροφορίας (Vesisenaho, 2010). Συμπαρασυρόμενη, λοιπόν, και η ελληνική εκπαιδευτική πολιτική, φαίνεται να αναλαμβάνει μεθοδευμένες προσπάθειες ένταξης των ΤΠΕ και της Πληροφορικής στην κοινωνική πραγματικότητα της χώρας, κυρίως, στις αρχές του 21^{ου} αιώνα και ειδικότερα μετά από τη διάσκεψη της Λισσαβόνας. Οι ενέργειες που σε πολιτικό επίπεδο προτάθηκαν, αφορούν δέσμη μέτρων με στόχο την ανάπτυξη της χώρας με τη συμβολή της συνεχώς αναπτυσσόμενης νέας τεχνολογίας, σε τομείς όπως η απασχόληση, η οικονομία, το περιβάλλον και η υγεία (Bikos, 2010).

Επακόλουθο της τάσης για διάχυση των εφαρμογών των Νέων Τεχνολογιών σε όλους του τομείς του επιστητού αποτελεί η αρχικά συγκρατημένη εισαγωγή του ηλεκτρονικού υπολογιστή στην εκπαιδευτική διαδικασία, ήδη από τα τέλη της δεκαετίας του 1970. Με την εισαγωγή της Πληροφορικής αρχικά ως περιεχομένου μάθησης σε αναπτυγμένες και αναπτυσσόμενες χώρες, βάσει του μοντέλου της τεχνοκεντρικής προσέγγισης (Κόμης, 2004), φαίνεται να εισάγεται πλέον στα εκπαιδευτικά δρώμενα ένα νέο περιεχόμενο μάθησης, όπου αυτοσκοπό αποτελεί η παροχή γνώσεων για τη λειτουργία του η/υ ως συσκευής χρήσιμης για διάφορες απλοϊκές εργασίες και δραστηριότητες, κυρίως συνδεδεμένες με τον τομέα της απασχόλησης.

Η τεχνολογία, όμως, προσαρμόζεται και επιδιώκει να υλοποιήσει ευρύτερους και απαιτητικότερους στόχους της εκπαίδευσης. Έτσι παρατηρείται μία προοδευτική τάση, που ξεκινά από τη δημιουργία περιορισμένων περιβαλλόντων – προγραμματισμένης – διδασκαλίας, με συγκεκριμένα βήματα που οφείλει να ακολουθεί ο μαθητής στον ηλεκτρονικό υπολογιστή, μέχρι και την ανάπτυξη ανοικτών περιβαλλόντων ηλεκτρονικής μάθησης ή αλλιώς «ανοικτών» εκπαιδευτικών λογισμικών που επιτρέπουν την σχεδόν πλήρη «χειραφέτησή» του (Μικρόπουλος, 2006). Αυτές οι εξελίξεις μαρτυρούν αφενός τον προσαρμοστικό χαρακτήρα που οφείλει να έχει η εκπαίδευση και αφετέρου την κεφαλαιώδους σημασίας αποτελεσματική αξιοποίηση της Πληροφορικής και γενικότερα των ΤΠΕ στη μαθησιακή διαδικασία.

Οι προσπάθειες εισαγωγής της Πληροφορικής τόσο ως αυτόνομου γνωστικού αντικείμενου όσο και η αξιοποίηση της Νέας Τεχνολογίας ως μέσου διδασκαλίας και μάθησης σε όλα τα γνωστικά αντικείμενα της Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης υπαγορεύει νέους τρόπους εργασίας του εκπαιδευτικού και του μαθητή (Rappa, Yip & Baey, 2009). Η νέα ψηφιακή εποχή, πιέζει για αλλαγή του ρόλου του σύγχρονου εκπαιδευτικού, προσαρμογή του στις ιδιαίτερες απαιτήσεις που επιβάλλουν τα ηλεκτρονικά περιβάλλοντα μάθησης (Φαχαντίδης et al. 2004). Παράλληλα διαφαίνεται ότι ο σύγχρονος εκπαιδευτικός οφείλει να «ανταγωνισθεί»

τους ψηφιακά εγγράμματους μαθητές του, ως προς το επίπεδο γνώσεων και δεξιοτήτων ψηφιακού γραμματισμού που αυτοί κατέχουν (Μπίκος, 2011). Αυτή η διασάλυση της ιεραρχικής δομής του σχολικού συστήματος, τουλάχιστον όσον αφορά στο επίπεδο γνώσεων των μαθητών έναντι των εκπαιδευτικών, στα προγράμματα και στις εφαρμογές του η/υ καταδεικνύει την ανάγκη εκπαίδευσης των υποψήφιων εκπαιδευτικών, με γνώμονα την Πληροφορική και τα νέα ηλεκτρονικά/ψηφιακά μέσα (Zhao & Xu, 2010) και εν συνεχεία την προτροπή για συνεχή και συστηματική επιμόρφωση σε θέματα νέων τεχνολογιών.

2.1. Ένταξη της «Πληροφορικής» στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση

Η σύγχρονη βιβλιογραφία επικαλούμενη τις ιλιγγιώδους ταχύτητας αλλαγές που σημειώνονται στον τομέα των τεχνολογικών επιτευγμάτων παρατηρεί ότι οι νέοι, οι οποίοι εισάγονται στις μέρες μας στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση, ξεκινούν με διαφορετική γνωστική αφετηρία, τουλάχιστον ως προς τις εφαρμογές του η/υ (Krumsvik, 2006; Doiron & Asselin, 2011). Φαίνεται, δηλαδή, να έχουν διαφοροποιηθεί αισθητά και σε θεμελιώδη βάση οι μαθησιακές ανάγκες των σύγχρονων πολιτών, καθώς επίσης και το στυλ μάθησης το οποίο υιοθετούν σε διάφορα περιβάλλοντα δραστηριοποίησής τους. Αυτή η κατάσταση, σκιαγραφεί ένα νέο και σαφώς πιο εξελιγμένο μαθησιακό «τοπίο» σε σχέση με τις παλαιότερες γενιές, οι οποίες είχαν συνηθίσει να ασκούνται σε δεξιότητες, προσανατολισμένες σε πρακτικές παραδοσιακού, έντυπου δηλαδή, γραμματισμού (Τζιφόπουλος, 2010). Νέες, λοιπόν, απαιτήσεις αλλά και προκλήσεις γεννιούνται για τα Τριτοβάθμια Ιδρύματα Εκπαίδευσης διεθνώς και ειδικότερα για τις παραγωγικές σχολές για την εκπαίδευση, που είναι επιφορτισμένες με την προετοιμασία σύγχρονων και πλήρως πλέον προετοιμασμένων εκπαιδευτικών, για διδασκαλία σε τάξεις, που σύμφωνα με τις επίσημες διακηρύξεις της εκπαιδευτικής πολιτικής, θα έχουν ως σημείο αναφοράς τα νέα ψηφιακά μέσα, όπως είναι ο η/υ και το διαδίκτυο (Adetimirin, 2011).

Ο κύριος λόγος για τον οποίο οι ΤΠΕ εισάγονται στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση είναι το γεγονός ότι λειτουργεί πλέον στη λεγόμενη Δικτυακή Κοινωνία (Network Society) ή αλλιώς την Κοινωνία της Πληροφορίας (Information Society). Οφείλουν λοιπόν και να εκμεταλλευθούν τις δυνατότητες για καλύτερη ανώτατη εκπαίδευση αλλά και να εφοδιάσουν το φοιτητικό πληθυσμό με γνώσεις και δεξιότητες που θα τους βοηθήσουν να ανταποκριθούν στις νέες επαγγελματικές απαιτήσεις που εξαιτίας των ΤΠΕ αναδύονται. Η ευχέρεια, βέβαια, και το γνωστικό επίπεδο χρήσης προγραμμάτων και εφαρμογών η/υ σχετίζεται άμεσα με το βιοτικό επίπεδο ανάπτυξης της κάθε χώρας (De Wit, Heerwegh & Verhoeven, 2011). Σχετικά ερευνητικά δεδομένα καταδεικνύουν την τάση συσχέτισης του επιπέδου κοινωνικό-οικονομικής ανάπτυξης της κάθε χώρας με την πρόθεση για περαιτέρω εξοικείωση των πολιτών της με τα εξελιγμένα ψηφιακά μέσα και με πιο εξειδικευμένες ψηφιακές εφαρμογές. Είναι μάλιστα εμφανής την τελευταία πενταετία η στροφή σε περιβάλλοντα τεχνολογικά διαμεσολαβημένης επικοινωνίας και ειδικότερα η

προσπάθεια των Τριτοβάθμιων Ιδρυμάτων για προετοιμασία των φοιτητών/τριών, ώστε να μπορέσουν να «επιβιώσουν» στην ευμετάβλητη πλέον εργασιακή «αρένα» (Price & Roth, 2011).

Ένα πρωταρχικό ερώτημα, λοιπόν που τίθεται αφορά στον τρόπο με τον οποίο εισάγεται η Πληροφορική στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση. Εντάσσεται στα Προγράμματα Σπουδών ως αυτόνομο γνωστικό αντικείμενο και ως αυτοτελές περιεχόμενο μάθησης; Επιχειρείται η αξιοποίηση των ΤΠΕ σε όλα ή τουλάχιστον σε κάποια ακαδημαϊκά μαθήματα ως μέσων διδασκαλίας ή προβλέπεται και εφαρμόζεται ο συγκερασμός των δύο παραπάνω προσεγγίσεων; Αυτά τα ερωτήματα απαντώνται συνήθως σε συσχέτιση με ορισμένες μεταβλητές, όπως το είδος του εκπαιδευτικού συστήματος της κάθε χώρας (συγκεντρωτικό, αποκεντρωτικό) που σχετίζεται με τη φιλοσοφία της εκάστοτε εκπαιδευτικής πολιτικής, το κοινωνικό-οικονομικό επίπεδο ανάπτυξης της, την πανεπιστημιακή σχολή και το τμήμα φοίτησης, καθώς επίσης και τις αντιλήψεις, πεποιθήσεις και στάσεις των διδασκόντων για θέματα σχετικά με την ψηφιακή τεχνολογία (Δημόπουλος, 2004; Mtebe, Dachi & Raphael, 2011).

3. Η έρευνα

Σκοπός της παρούσας έρευνας ειδικότερα είναι η καταγραφή της συμπεριφοράς υποψήφιων εκπαιδευτικών παραγωγικής σχολής για την εκπαίδευση με πεδίο παρατήρησης εργαστηριακό μάθημα Πληροφορικής που προσφέρεται. Επιχειρείται ειδικότερα η καταγραφή του επιπέδου εξοικείωσης των μελλοντικών εκπαιδευτικών με τις ΤΠΕ, και με τα προσφερόμενα από το εργαστήριο προγράμματα χρήσης του η/υ. Το ενδιαφέρον των ερευνητών για το επίπεδο ψηφιακού γραμματισμού των φοιτητών του συγκεκριμένου Τμήματος σε συνδυασμό με τη μελέτη σχετικών πορισμάτων από τον ελληνικό και το διεθνή χώρο τους οδήγησε στη διατύπωση των εξής ερευνητικών ερωτημάτων:

1. Ποια προγράμματα και εφαρμογές η/υ χρησιμοποιούνται και διδάσκονται κατά τη διάρκεια του μαθήματος της Πληροφορικής;
2. Οι φοιτητές/τριες ασκούνται κατά κύριο λόγο στην απόκτηση γνώσεων για τα βασικά – γραφείου – προγράμματα του η/υ;
3. Επιχειρείται η απόκτηση εξειδικευμένων γνώσεων η/υ, χρήσιμων για την εκπαιδευτική διαδικασία;
4. Ποιες είναι οι αντιδράσεις (επίπεδο εξοικείωσης) των φοιτητών/τριών σχετικά με τα προγράμματα και τις εφαρμογές η/υ, τις οποίες διδάσκονται;

Για τις ανάγκες της παρούσας έρευνας αποφασίστηκε να αξιοποιηθεί η ερευνητική μέθοδος της επιτόπιας παρατήρησης και καταρτίστηκε ένα φύλλο παρατήρησης που ακολουθεί τους βασικούς άξονες των ερωτημάτων που προαναφέρθηκαν. Τα

υποκείμενα της παρατήρησης είναι φοιτητές του Τμήματος Φιλοσοφίας και Παιδαγωγικής του Α.Π.Θ. από το υποχρεωτικό εργαστηριακό μάθημα «Πληροφορική II» του τετάρτου εξαμήνου σπουδών. Οι ερευνητές επέλεξαν κατόπιν κληρώσεως έναν φοιτητή/φοιτήτρια από κάθε ένα από τα τμήματα στα οποία είναι χωρισμένοι και κατέγραφαν τις αντιδράσεις του και την εργασία του επί ένα δίωρο. Μέχρι το τέλος του εξαμήνου κατέγραψαν τη συμπεριφορά 10 υποκειμένων με συνολική διάρκεια 20 ώρες παρατήρησης. Οι καταγραφές από τις μήτρες παρατήρησης συνέθεσαν κείμενα, στα οποία επιχειρήθηκε η επεξεργασία των δεδομένων βάσει του ποιοτικού παραδείγματος έρευνας, με τη συμβολή της ποιοτικής ανάλυσης περιεχομένου. Μέσα από αυτή τη διαδικασία προέκυψε ένα επαγωγικό σύστημα κατηγοριών, με κατηγορίες και υποκατηγορίες, ως απάντηση στα παραπάνω βασικά ερωτήματα της έρευνας.

3.1. Τα δεδομένα της παρατήρησης

3.1.1. Τεχνικός εξοπλισμός εργαστηρίου Πληροφορικής & Προφίλ υποψήφιων εκπαιδευτικών

Από την παρατήρηση διαπιστώθηκε, ότι ο τεχνικός εξοπλισμός του εργαστηριακού χώρου, που προσφέρεται για το μάθημα της Πληροφορικής δεν επαρκεί για την κάλυψη των αναγκών των φοιτητών/τριών, ώστε να έχουν τη δυνατότητα να εργασθούν ατομικά με έναν ηλεκτρονικό υπολογιστή και έτσι παρατηρήθηκε το φαινόμενο να πραγματοποιεί συνήθως τα προβλεπόμενα ο ένας από τους δύο, ενώ ο άλλος σπάνια παρακολουθούσε ή βοηθούσε. Η ηλικία των υποκειμένων ήταν τα 20 έτη με ελάχιστους συναδέλφους μεγαλύτερης ηλικίας, ενώ η συντριπτική πλειοψηφία ήταν κορίτσια. Το πιο ενδιαφέρον όμως εύρημα είναι ότι παρά τις θεωρητικά κοινές αφετηρίες από το σχολείο, αλλά και την συμμετοχή τους στο εργαστηριακό μάθημα του πρώτου εξαμήνου «Πληροφορική I», εξακολουθούσαν να έχουν διαφορετικό επίπεδο γνώσεων και δεξιοτήτων χειρισμού των ΤΠΕ.

3.1.2. Το μάθημα της Πληροφορικής: ΤΠΕ ως αντικείμενο διδασκαλίας

Όπως προκύπτει από το Πρόγραμμα Σπουδών, το μάθημα «Πληροφορική II» είναι υποχρεωτικό και αποτελείται από το θεωρητικό μέρος και παράλληλα από εφαρμογές στο εργαστήριο της Πληροφορικής της Φιλοσοφικής Σχολής του Α.Π.Θ.. Οι φοιτητές/τριες του τμήματος επαναλαμβάνουν στην ουσία τις εφαρμογές προγραμμάτων γραφείου, που έχουν δοκιμάσει αρχικά στο μάθημα «Πληροφορική I» του πρώτου εξαμήνου σπουδών. Το μεγαλύτερο μέρος των εργαστηριακών εφαρμογών καταλαμβάνουν οι εφαρμογές μέσω διαδικτύου σχετικά με τις λειτουργίες του ηλεκτρονικού ταχυδρομείου (e-mail) και ακόμα περισσότερο σχετικά με την αναζήτηση ηλεκτρονικών βιβλιογραφικών βάσεων δεδομένων και πηγών (OPACs) (Πίνακας 1).

Χειρισμός συσκευής η/υ

Εφαρμογές η/υ

Μονάδες εισόδου & εξόδου

Βασικά προγράμματα

Επεξεργαστής Κειμένου

Λογιστικά Φύλλα

Πρόγραμμα Παρουσίασης

Εφαρμογές διαδικτύου*Ηλεκτρονικό Ταχυδρομείο**Αναζήτηση βιβλιογραφικών βάσεων δεδομένων**Αναζήτηση ηλεκτρονικών πηγών/πληροφοριών***Πίνακας 1: Προσφερόμενα Προγράμματα και Εφαρμογές η/υ στο μάθημα «Πληροφορική II»**

Το συγκεκριμένο μάθημα εστιάζεται κατά κύριο λόγο στη μετάδοση γνώσεων και εξάσκηση δεξιοτήτων χειρισμού όσον αφορά βασικά προγράμματα και εφαρμογές του η/υ. Δίνει έμφαση παραπέρα σε εφαρμογές μέσω Διαδικτύου, όπως είναι η αναζήτηση πηγών, οι οποίες βέβαια σχετίζονται με το αντικείμενο που θα κληθούν να διδάξουν οι μελλοντικοί φιλόλογοι. Οι εφαρμογές στις οποίες επιδίδονται οι υποψήφιοι εκπαιδευτικοί αφορούν στην ανεύρεση πληροφοριακού υλικού, από έγκυρα, αμιγώς επιστημονικά, ηλεκτρονικά περιβάλλοντα μάθησης, με σκοπό τόσο την εξοικειώσή τους με τον «Κυβερνοχώρο» κα την πληθώρα πληροφοριακού υλικού που προσφέρει όσο και την ευαισθητοποίηση και κινητοποίησή τους σε υλικό σχετικό με τα φιλολογικά μαθήματα, γεγονός που μπορεί να συντελέσει στην μελλοντική, ορθότερη προετοιμασία τους στο χώρο της εκπαίδευσης και ειδικότερα στη σχολική τάξη.

Η παροχή γνώσεων σχετικά με την Πληροφορική ακολουθεί το τεχνοκεντρικό λεγόμενο μοντέλο, καθώς η Πληροφορική χρησιμεύει κατά κύριο λόγο ως αντικείμενο διδασκαλίας.

3.1.3. Αντιδράσεις των συμμετεχόντων φοιτητών στο χειρισμό βασικών λειτουργιών και προγραμμάτων η/υ

Διαπιστώνεται ότι το σύνολο των φοιτητών/τριών που παρατηρήθηκαν κατέχουν τα βασικά όσον αφορά στις λειτουργίες του υπολογιστή όπως είναι οι μονάδες εισόδου και εξόδου (χειρισμός πληκτρολογίου, «ποντικιού») και άλλων περιφερειακών μονάδων. Επίσης, εφαρμόζουν αποτελεσματικά δύο χρήσιμα προγράμματα εφαρμογών γραφείου, όπως είναι ο Επεξεργαστής Κειμένου και το Πρόγραμμα Παρουσίασης, αλλά οι περισσότεροι αντιμετωπίζουν προβλήματα όταν καλούνται να δημιουργήσουν γραφήματα και στατιστικούς πίνακες με το πρόγραμμα των Λογιστικών Φύλλων (Excel/ Spreadsheets).

Μπορούσαν να εκτελούν επίσης χωρίς δυσκολίες και ευστοχία την διαδικασία αναζήτησης ηλεκτρονικών πηγών, όπως είναι για παράδειγμα η ανεύρεση της κατάλληλης ιστοσελίδας που τους ζητείται κάθε φορά από τον διδάσκοντα, η επιλογή του κειμένου, του άρθρου ή του επιστημονικού περιοδικού. Ταυτόχρονα τους δίνεται η δυνατότητα αξιοποίησης των ηλεκτρονικών βιβλιοθηκών που προσφέρει το Α.Π.Θ.. Έμαθαν, τέλος, να εκμεταλλεύονται τη δυνατότητα για μετάβαση σε κάποια

νέα ιστοσελίδα ή σώμα κειμένου, μέσω της επιλογής του υπερσυνδέσμου, με τη βοήθεια των υπερκειμένων.

Ωστόσο, παράλληλα ήταν εμφανής η διαφορά των αντιδράσεων και της συμπεριφοράς ανάμεσα σε φοιτητές/τριες που ήταν εξοικειωμένοι/νες σε μεγαλύτερο βαθμό με τις ΤΠΕ και σε αυτούς που υπολείπονταν. Οι πρώτοι ανταποκρίνονταν με μεγαλύτερη ταχύτητα και ευστοχία στις δραστηριότητες που τους ανέθεταν και επιδείκνυαν μεγαλύτερη εμπλοκή και ενεργοποίηση στο εργαστηριακό μάθημα. Το πρόβλημα είναι όμως ότι οι έχοντες προβάδισμα καθώς τελείωναν γρηγορότερα τις εργασίες του είτε έπλητταν είτε εκτρέπονταν σε δραστηριότητες εκτός του μαθήματος, όπως παιχνίδια μέσω διαδικτύου ή επικοινωνία-κοινωνική δικτύωση. Τέλος είναι ενδιαφέρον ότι παρά την προθυμία του διδάσκοντος ελάχιστες ήταν οι απορίες και οι φοιτητές/τριες προτιμούσαν να επιλύουν τα προβλήματα που συναντούσαν με τη βοήθεια συναδέλφων τους.

4. Συμπεράσματα

Βασικό στοιχείο λοιπόν του μαθήματος της Πληροφορικής στο Τμήμα Φιλοσοφίας και Παιδαγωγικής του Α.Π.Θ. αποτελεί, κατ' ουσίαν, η μετάδοση γνώσεων και δεξιοτήτων του λεγόμενου τεχνολογικού γραμματισμού (computer literacy). Ενός είδους γραμματισμού, το οποίο αποβλέπει καταρχήν στη θεωρητική κατάρτιση των υποψήφιων φιλολόγων όσον αφορά έννοιες της Πληροφορικής και τις βασικές λειτουργίες του η/υ και εν συνεχεία στην εξοικείωσή τους με τα βασικά προγράμματα του η/υ, για την επιτέλεση καθημερινής φύσεως εργασιών.

Επιχειρείται επιπλέον η μετάδοση γνώσεων και η ανάπτυξη δεξιοτήτων του ψηφιακού πληροφοριακού γραμματισμού (digital information literacy), με στόχο την εξοικείωση των σύγχρονων εκπαιδευτικών με κείμενα ηλεκτρονικής/ψηφιακής μορφής, μέσω των ειδικών περιβαλλόντων μάθησης που προσφέρουν ιστοσελίδες του Πανεπιστημίου, αλλά και μέσω της αναζήτησης ψηφιακού υλικού από έγκυρες επιστημονικές περιοχές. Οι εφαρμογές που δοκιμάζουν τους χρησιμεύουν κατά κύριο λόγο στον εκσυγχρονισμό της εργασίας και των σπουδών τους στο πανεπιστήμιο. Παρατηρείται, ωστόσο, ότι δεν προσφέρονται γνώσεις σχετικά με τα λεγόμενα εκπαιδευτικά λογισμικά, τα οποία μπορούν να αξιοποιηθούν στη διδακτική πρακτική από τους εκπαιδευτικούς, σε ένα περιβάλλον προσανατολισμένο στις απαιτήσεις του σύγχρονου «ψηφιακού σχολείου».

Είναι βέβαια το μόνο Τμήμα από τα τρία συνολικά που εκπαιδεύει φιλολόγους στη Φιλοσοφική Σχολή του Α.Π.Θ., που έχει εντάξει στο πρόγραμμα σπουδών του δύο υποχρεωτικά εργαστήρια πληροφορικής και αυτό δείχνει τη βούληση των εμπλεκόμενων διδασκόντων να προετοιμάσουν εκπαιδευτικούς προσαρμοσμένους στις σύγχρονες απαιτήσεις. Μία βελτίωση όμως θα μπορούσε να προέλθει, αν εξασφαλισθούν καλύτερες εργαστηριακές συνθήκες και αν δημιουργηθούν τμήματα πιο ομοιογενή ως προς το επίπεδο γνώσεων και δεξιοτήτων χειρισμού των ΤΠΕ. Έτσι

μπορεί πιθανόν να αποφευχθεί το φαινόμενο της διάσπασης της προσοχής εκ μέρους των φοιτητών/τριών που έχουν προβάδισμα γνώσεων και δεξιοτήτων χειρισμού η/υ. Επιπλέον φαίνεται ότι είναι καιρός να γίνει και μία αναμόρφωση του περιεχομένου του εργαστηριακού μαθήματος «Πληροφορική II» και να μην επαναλαμβάνονται περιεχόμενα του προηγούμενου εργαστηρίου. Αυτή η αναπροσαρμογή στηρίζεται και στην υπόθεση ότι οι γενιές των σύγχρονων φοιτητών λόγω της φοίτησής τους στο σχολείο αλλά και της εξοικείωσης μέσα από την καθημερινότητά τους δεν χρειάζεται να ξανασχολούνται με τα εισαγωγικά θέματα που αφορούν τις ΤΠΕ (de Wit, et. 2011). Έτσι θα δοθεί χώρος και χρόνος για περισσότερη αξιοποίηση του διαδικτύου για εκπαιδευτικούς σκοπούς, αλλά και γνωριμία των υπονήφγιων φιλολόγων με χρήσιμα για την ειδικότητά τους εκπαιδευτικά λογισμικά. Επιπλέον κέρδος θα μπορούσε να προκύψει, αν εξασφαλιζόταν μία «συνέργεια» ή συμπληρωματικότητα του εργαστηρίου με μαθήματα διδακτικής μεθοδολογίας που διδάσκονται. Έτσι θα εξοικειώνονταν οι μελλοντικοί φιλόλογοι και με τη χρήση των ΤΠΕ ως μέσων διδασκαλίας και μάθησης και θα μπορούσε να ξεπεραστεί η μονομέρεια της προσέγγισης των ΤΠΕ ως περιεχομένων μάθησης. Βέβαια δεν παραβλέπεται το γεγονός ότι ακόμη και τα προγράμματα γραφείου πολύ δε περισσότερο οι δικτυακές εφαρμογές, αν ενταχθούν σε κατάλληλη διδακτική στρατηγική, μπορούν επίσης να δώσουν την ευκαιρία για μάθηση υψηλότερου επιπέδου και πιο απαιτητική (Inan et al., 2010). Με την παράλληλη, τέλος, προσφορά περισσότερων πανεπιστημιακών μαθημάτων μέσω του «ηλεκτρονικού μαυροπίνακα» (electronic blackboard) που προσφέρει το κέντρο δικτύου του Α.Π.Θ. θα δίνονταν περαιτέρω ευκαιρίες εξοικείωσης των μελλοντικών φιλολόγων με τις νέες ψηφιακές εκπαιδευτικές δυνατότητες (Price & Roth 2011).

Συνοψίζοντας, μπορεί κανείς να αποτιμήσει θετικά την ένταξη της Πληροφορικής στο πρόγραμμα σπουδών του Τμήματος Φιλοσοφίας και Παιδαγωγικής. Προκειμένου όμως να αποκομίσουν οι φοιτητές/τριες του τα μέγιστα οφέλη φαίνεται ότι απαιτείται και μία αναμόρφωση των περιεχομένων της αλλά και ευρύτερη διάχυση των ψηφιακών εφαρμογών στο υπόλοιπο πρόγραμμα σπουδών του Τμήματος.

Βιβλιογραφία

- Adetimirin, A. (2011). ICT literacy among undergraduates in Nigerian universities. *Education and Information Technologies*, 1-17.
- Bikos, K. (2010). Information and Communication Technologies (ICT) in the Greek Educational Setting. In : R. Penkova, V. Mircheva, N. Tsvetkova & M. Legurska (Eds), *ICT in the Education of the Balkan Countries*, Varna: Balkan Society for Pedagogy and Education (BASOPED), 2010, pp 28 – 34
- de Wit, K., Heerwegh, D., & Verhoeven, J. (2011). Changes in the basic ICT skills of freshmen between 2005 and 2009: Who's catching up and who's still behind?
- Doiron, A., & Asselin, M. (2011). Exploring a new learning landscape in tertiary education. *New Library World*, 112 (5/6), 222-235.

- Ghosh, M., & Ghosh, I. (2009). ICT and information strategies for a knowledge economy: the Indian experience. *Program: Electronic Library and Information Systems*, 43 (2), 187-201.
- Inan, F., Lowther, D., Ross, S. & Strahl, D. (2010): Patterns of classroom activities during students' use of computers: Relations between instructional strategies and computer applications. *Teaching and Teacher Education* , Vol.26 pp 540 - 546
- Kozma, B. (2011). ICT, education transformation, and economic development: An analysis of the US national educational technology plan. *E-Learning and Digital Media*, 8 (2), 106-120.
- Krumsvik, R. (2006). The digital challenges of school and teacher education in Norway: Some urgent questions and the search for answers. *Education and Information Technologies*, 11, 239-256.
- Mtebe, J., Dachi, H., & Raphael, C. (2011). Integrating ICT into teaching and learning at the University of Dar es Salaam, *Distance Education*, 32 (2), 289-294.
- Price J. & Roth. M. (2011). Preparing pre-service teachers: strategies for successful technology integration to improve teaching and learning. *International Conference on Information Technology Based Higher Education and Training*.
- Rappa, N., Yip, D., & Baey, S. (2009). The role of teacher, student and ICT in enhancing student engagement in multiuser virtual environments. *British Journal of Educational Technology*, 40 (1), 61-69.
- Selwyn, N. (2008). Realising the potential of new technology? Assessing the legacy of New Labour's ICT agenda 1997-2007. *Oxford Review of Education*, 34 (6), 701-712.
- Singh, S., Goel, E., Goyal, A., Chauhan, A., & Gupta, S. (2011). Information and Communication Technology (ICT) development in Indian schools: a case study. *11th IEEE International Conference on Advanced Learning Technologies*.
- Vesisenaho, M. (2010). ICT education and computer science education for development - Impact and contextualization. *4th ASEE/IEEE Frontiers in Education Conference, Session F4J*, Washington, DC.
- Zhao, J. & Xu, F. (2010). The state of ICT education in China: a literature review. *Frontiers of Education in China*, 5 (1), 50-73.
- Δημόπουλος, Π. (2004). *Οι νέες τεχνολογίες της πληροφορικής στην επαγγελματική κατάρτιση των υποψηφίων εκπαιδευτικών*. Αδημοσίευτη μεταπτυχιακή διατριβή, Τμήμα Φιλοσοφίας και Παιδαγωγικής, Α.Π.Θ.
- Κόμης, Β. (2004), *Εισαγωγή της εκπαιδευτικές εφαρμογές των Τεχνολογιών της Πληροφορίας και των Επικοινωνιών*, Αθήνα: Εκδόσεις Νέων Τεχνολογιών.
- Κουζέλης, Γ., Πουρνάρη, Μ., & Τσελέφης Β. (2005). *Γνώση χρήσης και νέες τεχνολογίες*. Αθήνα: Νήσος.
- Μικρόπουλος, Τ. (2006). *Ο υπολογιστής ως γνωστικό εργαλείο*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Μπίκος, Κ. (2011). *Ζητήματα Παιδαγωγικής που θέτουν οι Τεχνολογίες της Πληροφορίας και των Επικοινωνιών*. Θεσσαλονίκη: Ζυγός.

- Σιμάτος, Α. (2000). *Τεχνολογία και εκπαίδευση: επιλογή και χρήση των εποπτικών μέσων*. Αθήνα: Πατάκης.
- Τζιφόπουλος, Μ. (2010). *Ψηφιακός γραμματισμός υποψήφιων εκπαιδευτικών. Συνθήκες και προοπτικές*. Θεσσαλονίκη: Κυριακίδης
- Τσολακίδης, Κ. (επιμ.) (1998). *Η Πληροφορική στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση*. Πρακτικά συνεδρίου, με τίτλο «Η Πληροφορική στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση. Πανεπιστήμιο Αιγαίου. Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης.
- Φαχαντίδης, Ν., Χριστοφόρου, Β. & Πνευματικός, Α. (2004). Αντιλήψεις εκπαιδευτικών μετά τη βασική τεχνολογική εκπαίδευση. Στο: Γρηγοριάδου, Μ., Ράπτης, Α., Βοσνιάδου, Σ. & Κυνηγός, Χ. (Επιμ.), Πρακτικά 4^{ου} Συνεδρίου ΕΤΠΕ, Αθήνα 2004, σελ. 327 - 335